

“Eén van de noties die is blijven hangen is dat een beetje versoepelen mogelijk leidt tot slechtere naleving in brede zin. Daar memoreerde ook 5.1.2e dit weekend aan. Kort samengevat: je geeft ze een vinger... Mogelijk door verminderd urgentiegevoel als je gaat versoepelen.

Eerder (en niet zo heel veel eerder) werd ook wel het tegenovergestelde gesteld. Namelijk dat kleine versoepelingen het draagvlak vergroten, het volhouden vergemakkelijkt en daarmee de naleving verbeteren.”

We hebben de eerder opleverde brieven hierop nagelopen. Bijgaand mijn conclusie die ik graag even met je afstem of je dit voldoende in balans vindt.

--

Kortom – in de brieven van de gedragsunit vermelden we dat er nog weinig wetenschappelijk bewijs is hoe veranderingen in het maatregelenpakket exact doorwerken in draagvlak en naleving.

Tevens geven we aan dat wijzigingen in het maatregelen pakket in potentie een negatief effect kunnen hebben op bredere naleving, als ze niet goed worden uitgelegd of niet bijdragen aan breder ervaren problemen. Als wijzigingen in het maatregelenpakket echter wel goed worden uitgelegd en ook hoe ze bijdragen aan het oplossen van bredere problemen dan kunnen zij in potentie juist draagvlak en naleving in de breedte bevorderen. En hierbij speelt natuurlijk ook de mate van de wijziging een rol (fine-tunen vs volledig laten vervallen).

Als met de uitspraak 'als je een vinger geeft dan...' gesuggereerd wordt dat na een versoepeling het hek van de dam is qua naleving over de volle breedte, dan is dat niet in lijn met de data en inzichten die we tot op heden hebben verzameld in deze pandemie met betrekking tot naleving en draagvlak. We zijn nl. geen grote veranderingen op treden na een enkele versoepeling. De daling in naleving afgelopen zomer ging gepaard met heel veel versoepelingen tegelijk en afschaling van communicatie. Ik vermoed dan ook dat 5.1.2e het niet zo direct heeft bedoeld.

Kun jij je hierin vinden?

Groet, 5.1.2e

5.1.2e

From: 5.1.2e <5.1.2e@rivm.nl>

Sent: dinsdag 9 maart 2021 16:37

To: 5.1.2e <5.1.2e@rivm.nl>

Cc: 5.1.2e <5.1.2e@rivm.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@rivm.nl>

Subject: Re: 10e beleidsrapportage Corona Gedragsunit

Dag allen,

Dit is wat ik uit de vier brieven heb gehaald:

4e brief

- Er is nog weinig evidentie beschikbaar over de relatie tussen het afbouwen van de maatregelen en de gevolgen voor naleving en draagvlak in de bevolking (p1)
- Hoe meer (micro)veranderingen er nu plaats vinden, hoe onduidelijker het kan worden voor burgers en organisaties (p2)
- Zoals ook in de vorige brief met gedragsreflecties is benoemd, hebben maatregelen tijd nodig om zichtbaar effect te sorteren. Daarnaast is het van belang om teleurstelling van opnieuw opschalen te voorkomen, gezien het mogelijk nadelige effect op draagvlak, motivatie en naleving (p2)
- In Nederland ontstaan in toenemende mate problemen in de bredere maatschappelijke context waar mensen zorg over hebben. Zoals de mentale gezondheid van jongeren en jong-volwassenen die onder druk staat en de toenemende inkomensonzekerheid bij ZZP'ers en verschillende groepen ondernemers en hun werknemers. Dit kan reden zijn voor het kabinet om een bredere afweging te maken. Vanuit het oogpunt van het maatregelenpakket is het daarbij van belang om in te zetten op veranderingen die bij kunnen dragen aan een verlichting of oplossing van gesignaleerde problemen in de samenleving. En tevens te intensiveren op het ondersteunen van de basisgedragsregels. Indien dit niet ten koste gaat van het

beheersen van de pandemie, kan dit bijdragen aan het vertrouwen in een rechtvaardige overheid, en daarmee ook aan het draagvlak en naleven van het maatregelenpakket (p3)

3^e brief

- *Impact op vertrouwen* snel en tijdig reageren op nieuwe ontwikkelingen is van belang voor vertrouwen, echter afschalen is gebaat bij enige traagheid - geef maatregelen de tijd om zichtbaar effect te sorteren, dan wel pas aan op basis van bredere maatschappelijke afwegingen. Daarmee toont de overheid zich adaptief en kan teleurstelling van het weer opnieuw opschalen voorkomen worden. (p2)
- Overweeg afschalen als er geen grote stijging op korte termijn wordt verwacht waardoor ook snel opschalen kan worden verwacht. Dit is uiteraard op geleide van OMT advies (p2)
- Creatieve oplossingen voor zo veilig mogelijk beperkt heropenen / afschalen waarbij geen/zeer beperkt toename van besmetting risico (click & collect voor alle winkels) kan positief bijdragen aan draagvlak als afschalen naar de 'oude' situatie nog niet mogelijk is (p2)

2^e brief

- Specifiek over de avondklok: Denk na over timing: te snel invoeren van een avondklok geeft risico's voor draagvlak en naleving van deze maatregel (en indirect de hele corona-strategie) (p3)

1^e brief

- Met veranderingen in de regels dient over het algemeen spaarzaam te worden omgegaan indien daar zeer beperkte of geen bewijslast voor is dat die goed werken. Zij geven altijd aanleiding tot onduidelijkheid en verwarring, en zijn daarom potentieel schadelijk voor draagvlak en naleving. Er is ook winst te behalen in het halen in het bevorderen van naleving (zie bijlage). Belangrijk daarbij blijft dat een (aangepast) maatregelenpakket logisch, coherent en eerlijk uitgelegd kan worden (p2)
- In deze fase van de pandemie is het wel belangrijk aandacht te besteden aan motivatie. Mensen moet als het ware de energie te geven ook de laatste maanden vol te houden. Om mensen gemotiveerd te houden, is het van groot belang om een wenkend perspectief te bieden, successen op de weg naar dat perspectief te markeren en vieren, en rechtvaardigheid en effectieve handhaving van de regels scherp te bewaken. Ook aandacht/ compensatie van de noden die er zijn is daarbij van belang (p2)

Groet,

5.1.2e

From: 5.1.2e 5.1.2e

Sent: Tuesday, 9 March 2021 13:57:36

To: 5.1.2e 5.1.2e

Cc: 5.1.2e 5.1.2e; 5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e

Subject: FW: 10e beleidsrapportage Corona Gedragsunit

Ha 5.1.2e

Fijn om ook gewoon een feitelijke check te doen – zie je kans vandaag om de 4 brieven met gedragsreflecties hierop na te lopen?

Zodat we kunnen verwijzen naar de juiste brief / pagina – nr.

Groet,

5.1.2e

From: 5.1.2e 5.1.2e <5.1.2e @rivm.nl>

Sent: dinsdag 9 maart 2021 13:29

To: 5.1.2e 5.1.2e <5.1.2e @rivm.nl>; 5.1.2e 5.1.2e <5.1.2e @rivm.nl>; 5.1.2e 5.1.2e <5.1.2e @rivm.nl>

Cc: 5.1.5 <5.1.2e @rivm.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @rivm.nl>; 5.1.2e 5.1.2e <5.1.2e @rivm.nl>

Subject: RE: 10e beleidsrapportage Corona Gedragsunit

De boodschap of we het V-woord (versoepeling) nog wel mogelijk gebruiken, is wel wat onduidelijk op dit moment. Het moet geen semantische discussie over de hoofden van de burgers worden.

Vriendelijke groet,

5.1.2e 5.1.2e

5.1.2e

RIVM

From: 5.1.2e 5.1.2e <5.1.2e @rivm.nl>

Sent: dinsdag 9 maart 2021 13:09

To: 5.1.2e 5.1.2e <5.1.2e @rivm.nl>; 5.1.2e 5.1.2e <5.1.2e @rivm.nl>

Cc: 5.1.5 <5.1.2e @rivm.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @rivm.nl>; 5.1.2e 5.1.2e <5.1.2e @rivm.nl>

Subject: RE: 10e beleidsrapportage Corona Gedragsunit

Net als 5.1.2e herken ik de 1^e uitspraak ook niet. De 2^e maar deels. De ingrediënten uit onze reflecties die volgens mij hierbij worden gehanteerd:

- Verander niet de hele tijd, dat kan verwarrend zijn
- Enige traagheid inbouwen is aan te raden, om maatregelen de kans te geven in effect te resulteren en redelijke zekerheid in te bouwen dat er niet over een aantal weken weer opgeschaald moet worden
- Als er veranderingen zijn, moet de logica daarvan goed uitgelegd worden: welke belangrijke maatschappelijke winst levert dat op ten koste van welk risico op verspreiding? Daaruit kan je wellicht concluderen: als er zaken zijn met zeer klein transmissie risico die mensen wel enorm in de weg zitten, kunnen aanpassingen leiden tot hoger draagvlak (indien goed uitgelegd)

Gisteren werden er winkels en zwembaden versoepeld. Onderbouwing was dat er zeer weinig risico op verspreiding was versus onredelijkheid 2 bezoekers voor grote winkels en belang zwemvaardigheden kinderen voor de zomer.

Wat niet uit ons adviezen volgt maar wat ik wel denk nu we het hier over hebben: er is wellicht een verschil tussen fundamentele wijzigingen (zaken weer openen, regels opheffen) en het finetunen van bestaande maatregelen zodat ze redelijker worden (zonder teveel uitzonderingen bij voorkeur).

Met hartelijke groet,

5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

RIVM Centrum Gezondheid en Maatschappij | Corona Gedragsunit – wetenschappelijke basis
 Antonie van Leeuwenhoeklaan 9 | 3721 MA Bilthoven / Postbus 1 5.1.2e | 3720 BA Bilthoven

T 5.1.2e | M 5.1.2e | E 5.1.2e @rivm.nl | Tw 5.1.2e

RIVM De zorg voor morgen begint vandaag

From: 5.1.2e 5.1.2e <5.1.2e @rivm.nl>

Sent: dinsdag 9 maart 2021 10:28

To: 5.1.2e 5.1.2e <5.1.2e @rivm.nl>

Cc: 5.1.5 <5.1.2e @rivm.nl>; 5.1.2e 5.1.2e <5.1.2e @rivm.nl>

Subject: RE: 10e beleidsrapportage Corona Gedragsunit

Ha 5.1.2e

We hebben natuurlijk verschillende memo's, en ook brieven met gedragsreflecties hierover opgeleverd. Handigste is om met die laatste te starten en die hierop door te lopen. Omdat de brieven in elkaars verlengde liggen, weet ik direct in welke van de 4 wat stond.

Het lijkt nl. wat uit verband getrokken te zijn. De eerste is volgens mij zeker niet zo gesteld. De tweede herken ik wel – suggesties die we hebben gedaan om maatregelen zodanig aan te passen dat ze als minder zwaar worden ervaren.

Groet,

5.1.2e

From: 5.1.2e 5.1.2e <5.1.2e @rivm.nl>

Sent: dinsdag 9 maart 2021 09:48

To: 5.1.5 <5.1.2e @rivm.nl>

Cc: 5.1.2e 5.1.2e <5.1.2e @rivm.nl>

Subject: FW: 10e beleidsrapportage Corona Gedragsunit

Dag allen,

Kreeg van VWS een vraag die te zien is in de mailwisseling hieronder.

Weet iemand of en waar we de volgende uitspraken hebben gedaan:

-een beetje versoepelen leidt tot slechtere naleving (mogelijk door verminderd urgentiegevoel wanneer er versoepeld wordt)

En het omgekeerde:

-kleine versoepelingen vergroten het draagvlak, vergemakkelijken het volhouden en vergroten daarmee de naleving

Groet,

5.1.2e

From: 5.1.2e 5.1.2e <5.1.2e @minvws.nl>

Sent: dinsdag 9 maart 2021 09:36

To: 5.1.2e 5.1.2e <5.1.2e @rivm.nl>

Subject: FW: 10e beleidsrapportage Corona Gedragsunit

Ha 5.1.2e

Zie onderstaande mail. Kan jij hier iets over zeggen? Weet jij daar meer van?

Vriendelijke groet,

5.1.2e 5.1.2e

5.1.2e 5.1.2e | 5.1.2e

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport | Programmadirectie COVID-19 |

Parnassusplein 5 | 2511 VX | Den Haag | Postbus 20350 | 2500 EJ | Den Haag |

✉ 5.1.2e @minvws.nl | 5.1.2e | 5.1.2e

www.rijksoverheid.nl |**Van:** 5.1.2e, 5.1.2e (5.1.2e) <5.1.2e @minvws.nl>**Verzonden:** dinsdag 9 maart 2021 08:39**Aan:** 5.1.2e (5.1.2e) <5.1.2e @minvws.nl>**Onderwerp:** RE: 10e beleidsrapportage Corona Gedragsunit

Dank 5.1.2e

Één van de noties die is blijven hangen is dat een beetje versoepelen mogelijk leidt tot slechtere naleving in brede zin. Daar memoreerde ook 5.1.2e dit weekend aan. Kort samengevat: je geeft ze een vinger... Mogelijk door verminderd urgentiegevoel als je gaat versoepelen.

Eerder (en niet zo heel veel eerder) werd ook wel het tegenovergestelde gesteld. Namelijk dat kleine versoepelingen het draagvlak vergroten, het volhouden vergemakkelijkt en daarmee de naleving verbeteren.

Kun jij iets zeggen op waar deze reflecties op zijn gestoeld?

Groet,

5.1.2e

Van: 5.1.2e (5.1.2e) <5.1.2e @minvws.nl>**Verzonden:** maandag 8 maart 2021 12:27**Aan:** 5.1.5 <5.1.2e @minvws.nl>**CC:** 5.1.2e, 5.1.2e, 5.1.2e (5.1.2e) <5.1.2e @minvws.nl>**Onderwerp:** 10e beleidsrapportage Corona Gedragsunit

Dag allen,

In de bijlage de beleidsrapportage van de RIVM corona gedragsunit, met samenvattingen van en verwijzingen naar onderzoeken van de gedragsunit van afgelopen periode. Onder meer:

- Literatuuronderzoeken
- Praktijkvoorbeelden [Voorbeelden uit de praktijk | RIVM](#)
- Verdiepende interviews [Trendbreuk bij interviewcohort: minder optimistisch, minder vertrouwen | RIVM](#)
- Breed vragenlijstonderzoek [Resultaten onderzoek gedragsregels en welbevinden | RIVM](#)
- Trendonderzoek [Naleving en Draagvlak | Coronadashboard | Rijksoverheid.nl](#) en [Trendonderzoek dashboard coronavirus | RIVM](#)
- En meer...

Voor de komende weken staat dit op stapel:

- ✓ 11 maart: Duidingssessie Kennisintegratie Preventie, Zorg en Maatschappelijke vraagstukken, rapportage Onderzoek naar welbevinden.
- ✓ 15 maart: Bijdrage aan het webinar "Communiceren in coronatijd".
- 2^e week maart: Memo over contactbeperking, waaronder 'sociale kring', op verzoek van VWS.
- ✓ 1 april: introductiesessie over het werk van de gedragsunit voor VWS-ers en geïnteresseerden van andere ministeries en het RIVM.
- 1 april: publicatie studie van het LCI (Landelijke Coördinatie Infectieziektebestrijding) en de gedragsunit over de belangrijkste determinanten van vaccinatiebereidheid van Covid-19 vaccins.
- Voortzetting van de tweewekelijkse literatuurupdate worden. Deze update is bedoeld voor mensen met een

(gedrags)wetenschappelijke achtergrond. Wilt u de update ook ontvangen, dan kunt u mailen naar

5.1.2e @rivm.nl met vermelding "Literatuurupdate".

- Maart: toevoeging 7 praktijkvoorbeelden op de website gepubliceerd, over o.a. jeugd en jongerenwerk, ZZP-ers, sportbuurtwerk, buurtzorg en een klimaatfestival op Terschelling (#hoedan?). [Voorbeelden uit de praktijk | RIVM](#)
- Begin april: Publicatie ronde 11 van het vragenlijstonderzoek.
- In maart vindt de 9^e ronde van het trendonderzoek plaats. Resultaten worden gepubliceerd op het Dashboard, op de gedragswebsite en gedeeld via open data op data.rivm.nl.
- Bijdragen aan de analyse en rapportage van de effectiviteit van interventies, bij de pilotstudies rondom grootschalig testen in Bunschoten en Dronten. Opleverdata van de resultaten zijn nog niet bekend.
- Jongeren in coronatijd – het Erasmus heeft in november 2020 een meting herhaald onder Rotterdamse jongeren, over gedrag en determinanten ervan, welzijn, prosociaal gedrag en zeer gedetailleerde informatie over het volgen van influencers. Rapportage volgt in deze periode.

Als jullie hier vragen over hebben weten jullie me te vinden..

Vriendelijke groet,

5.1.2e 5.1.2e

5.1.2e 5.1.2e | 5.1.2e

[Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport](#) | Programmadirectie COVID-19 |

Parnassusplein 5 | 2511 VX | Den Haag | Postbus 20350 | 2500 EJ | Den Haag |

✉ 5.1.2e @minvws.nl | 5.1.2e | 5.1.2e

www.rijksoverheid.nl |

Van: 5.1.2e 5.1.2e <5.1.2e @rivm.nl>

Verzonden: maandag 8 maart 2021 08:41

Aan: 5.1.2e 5.1.2e <5.1.2e @minvws.nl>

CC: 5.1.2e 5.1.2e <5.1.2e @rivm.nl>; 5.1.2e 5.1.2e <5.1.2e @rivm.nl>; 5.1.2e 5.1.2e <5.1.2e @rivm.nl>

Onderwerp: RE: 10e beleidsrapportage Corona Gedragsunit (def)

Beste 5.1.2e

Nog een paar puntjes op de i op de rapportage die je afgelopen zaterdag ontving. Dit is de juiste, definitieve versie.

Vriendelijke groet,

5.1.2e 5.1.2e

5.1.2e

RIVM

From: 5.1.2e 5.1.2e

Sent: zaterdag 6 maart 2021 17:09

To: 5.1.2e 5.1.2e <5.1.2e @minvws.nl>

Cc: 5.1.2e 5.1.2e <5.1.2e @rivm.nl>; 5.1.2e 5.1.2e <5.1.2e @rivm.nl>; 5.1.2e 5.1.2e <5.1.2e @rivm.nl>

Subject: 10e beleidsrapportage Corona Gedragsunit (def)

Beste 5.1.2e

Hierbij ontvang je de definitieve 10^e beleidsrapportage van de Corona Gedragsunit. Tussen de oplevering van de conceptrapportage en deze definitieve, is weer een aantal producten opgeleverd, die toegevoegd zijn aan de rapportage.

Als bijlage o.a. de conceptrapportage over het Burgerforum rondom vaccinatiebereidheid. De definitieve rapportage volgt en zal worden aangevuld met enkele verdiepende analyses.

De bijlagen rondom gedragsinterventies had je al als deelnemer aan het coördinatieoverleg al ontvangen van

5.1.2e

Conform afspraak volgt een volgende beleidsrapportage medio april.

Vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM)
Centrum Duurzaamheid, Milieu en Gezondheid (DMG)

Antonie van Leeuwenhoeklaan 9, 3721 MA, Bilthoven

5.1.2e

Postbus 1, 3720 BA, Bilthoven

030 274 3098 /

5.1.2e

5.1.2e

[@rivm.nl](mailto:info@rivm.nl)

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is verzonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. Het RIVM aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

www.rivm.nl De zorg voor morgen begint vandaag

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. RIVM accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

www.rivm.nl/en Committed to *health and sustainability*